

1. PANORÁMA PO PANORÁMATU

Je to dokonalý obraz. Křivka Karlova mostu směřuje skrze průhled malostranských mosteckých věží ke kupoli chrámu sv. Mikuláše a za ním ke Strahovskému klášteru, komplex Pražského hradu se k těmto klášteru táhne zprava po horizontu od letohrádku Belveder. V tomto úhelném sevření se choulí nepravidelná, různorodá Malá Strana, v jejíž spleti je možné nalézt vikýře a půvabné domovní detaily stejně jako obrovské zahrady a paláce. A lad celého výjevu završuje barokní mikulášský chrám, který je v něm zasazen citlivě, důmyslně a kongeniálně.

Tento pohled máme za jednu z národních ikon. Implikuje každému Čechovi sdílené významy, od prozaického hlavního města země, místa romantických výletů až po patetickou národní hrdost a přináležitost k celku. Zvláštní sílu přikládali tomuto panorámatu emigranti. Historiky umění a urbanisty zajímá, jak bylo docíleno souladu a vzájemného respektu slohů, které se ve skutečnosti popírají. Dnes pro nás není nic přirozenějšího než barokní sochy na gotickém mostě, nebo gotický Vladislavský sál s renesančními okny a sgrafity, dávno pranic nevadí Plečnikova dlažba na třetím hradním nádvoří tváří v tvář gotické katedrále s neogotickými věžemi.

Významy a pocity se vrší, potlačují se i násobí, když vnější znaky naplníme znalostí historického kontextu: jak byly důležité astrologické propočty při zakládání mostu, jakou slávu město zažívalo v přemyslovském, karolinském a rudolfinském období, kdy byl Hrad hlavním stanem království (a dokonce císařství). Někde v podvědomí vnímá-

me stopy, které zde zanechal Hus, Brahe, Kepler, Rudolf II., Mozart, Kafka, Einstein nebo Hitler. Víme, že pražská německá literatura se tu mísí s obrozeneckými snahami Jungmannovými, Thámovými a Krameriiovými, s Čapkovým humanismem, Smetanovou a Dvořákovou hudbou, tradicí staroslavné univerzity i němými památníky socialismu. A cítíme ještě přítomnost Golema, Josefa Švejka a Josefa K. „Extrémy jsou přímo vedle sebe, světová úroveň i nejpapná neomaleness se stýkají bez střední polohy,“ napsal trefně Stanislav Komárek. „Pražské sémantické pole je od nepaměti víc rozvolněné a stín magistra Kellyho nedovolí josefinismu, aby tu zapustil kořeny. Skutečnost přechází plynule v sen, někdy zlý. ... Praha má mnoho pater a vždy hrozí akutní nebezpečí, že se propadneme ještě hlouběji.“¹

Tuto spletitost vztahů, propojených vazeb napříč historií i obory, osobními příběhy i velkými dějinnými událostmi **nejsme s to zobrazit**. Je možné zachytit atmosféru, náladu, jeden okamžik, který reprezentuje některé z hledisek – tajemnost, zašlou slávu, romantičnost, majestátnost, malebnost... Půjde o dvojrozměrné **sdělení**, u uměleckých fotografií a obrazů možná i **vyprávění**, které však nikdy nepřesáhne vlastní technická omezení a autorův subjektivní pohled. Nelze dosáhnout věrné kopie, jakkoli si myslíme, že ji v našem albu máme. Vše, co si odnášíme na turistické fotografii, na sebelepší pohlednici, příp. malířově plátně, není obsaženo v obraze samotném, ale mimo něj. Fotografie žije tím, co do ní vkládáme my. Spojujeme si s ní autentické vjemy a pocity, vítr, křik racků a holubů, teplo poledního slunce či chlad ranní mlhy, nevystihnutelný pocit ztišení, kdy jsme se ocitli na Karlově mostě zcela sami. Potomkům, kteří pražské panoráma nikdy na vlastní oči nespátřili, se ladný obraz Hradčan nad naším stolem

1) KOMÁREK, S.: Genius loci. In: *Pitevní praktikum pro pokročilé*, s. 178.

promění ve vzpomínku na dědečka a život mimo rám na sebe vezme zcela novou podobu.

Celistvější pocit, který by byl složen z více pohledů najednou, je možné vyvolat prostřednictvím filmu. Je ze všech dosavadních technických vynálezů našemu vnímání nejbližší – pracuje s časem, rytmem, dynamikou, a je schopen svůj předmět zájmu zkoumat z různých úhlů. Jeho život samozřejmě rovněž závisí na divákově interpretaci, na tom, jak je schopen se v jeho hlavě „skládat“. Detail domovního znamení Nerudova domu ve spojení se záběrem nacistických aut stoupajících k branám Pražského hradu získává v naší mysli novou kvalitu, kterou ani jeden ze záběrů samotných nemá. Film navíc pracuje i s auditivní složkou – pakliže slavnostní pocit navodíme spojením obrazu pražského panorámatu a Smetanovy Vltavy, tatáž hudba se při pohledu na povodeň zcela zaplňující prostor pod oblouky Karlova mostu stává dramatickým kontrapunktem. O ruchách větru, racků či mluveném slovu nemluvě. Není to málo, ale pro věrnost pocitu to není dost. Film je stále dvojrozměrný, není schopen zprostředkovat vůni, trvá jen určitou dobu a vyjadřuje se ve zkratce. Svěží ranní vítr z něj nezavane.